

IQTISODIY KÒRSATKICHLARNI MATEMATIK TAHLILI

Xusainova Xusnidaxon

Namangan to'qmachilik sanoati institut, o'qituvchi

Aliyeva Shahnoza

Namangan to'qmachilik sanoati institut, talaba

Annotatsiya: *Iqtisodiy foyda nafaqat moliyaviy ko'rsatkich, balki strategik qarorlar qabul qilish, rivojlanish rejalarini tuzish, bozor raqobatida g'alaba qozonish, innovatsiyalarni rag'batlantirish va ijtimoiy mas'uliyatni amalga oshirish uchun ham asos bo'lib xizmat qiladi. Yuqori foyda korxonaga yangi imkoniyatlar yaratish, investitsiyalarni jalb qilish, marketing strategiyalarini rivojlantirish, xodimlarni motivatsiya qilish va ijtimoiy va ekologik mas'uliyatni amalga oshirish imkonini beradi. Shu sababli, iqtisodiy foyda korxonaning uzoq muddatli muvaffaqiyati va barqaror rivojlanishi uchun asosiy omil hisoblanadi.*

Abstact: *Economic profit is not just a financial indicator; it also serves as a foundation for making strategic decisions, formulating development plans, succeeding in market competition, promoting innovation, and fulfilling social responsibility. High profit enables a company to create new opportunities, attract investments, develop marketing strategies, motivate employees, and implement social and environmental responsibility. Therefore, economic profit is a key factor for a company's long-term success and sustainable development*

Абстрактный : *Экономическая прибыль - это не просто финансовый показатель; она также служит основой для принятия стратегических решений, разработки планов развития, достижения успеха в рыночной конкуренции, стимулирования инноваций и выполнения социальной ответственности. Высокая прибыль позволяет компании создавать новые возможности, привлекать инвестиции, разрабатывать маркетинговые стратегии, мотивировать сотрудников и реализовывать социальную и экологическую ответственность. Следовательно, экономическая прибыль*

является ключевым фактором долгосрочного успеха и устойчивого развития компании

Kalit so'zlar: iqtisod, moliya, Innovatsiya, rivojlanish, korxonona, raqobat, maqsad, strategiya.

Iqtisodiy foyda nafaqat moliyaviy ko'rsatkich, balki korxonaning strategik qarorlari, rivojlanish rejalarini belgilash va bozor raqobatiga ta'sir ko'rsatadi. Bu ko'rsatkich quyidagi jihatlarda yanada kengayadi:

Yangi imkoniyatlar yaratish

1. Yangi imkoniyatlar yaratish: Iqtisodiy foyda yuqori bo'lsa, bu yangi biznes imkoniyatlari va innovatsiyalarni kiritish uchun kuchli asos bo'ladi. Korxonona ko'proq resurslar ajratish imkoniyatiga ega bo'ladi va yangi mahsulotlar yoki xizmatlar yaratish imkoniyatini oshiradi. Bu jarayonda quyidagi jihatlari muhim ahamiyatga ega:

- Innovatsion mahsulotlar: Foydali iqtisodiy ko'rsatkich yangi mahsulotlar yoki xizmatlar ishlab chiqishga yordam beradi. Bular bozorda raqobatchilardan ustun kelishga va mijozlarning ehtiyojlarini qondirishga imkon beradi.

- Tadqiqot va rivojlantirish:

O'z imkoniyatlarini kengaytirish istagida korxonalar tadqiqot va rivojlantirishga ko'proq sarmoya kiritadilar. Bu yangi texnologiyalarni, jarayonlarga yangiliklarni va yaxshilanishlarni kiritishga olib keladi.

- Bozorni diversifikatsiya qilish:

Yuqori iqtisodiy foyda zamonaviy bozor sharoitlarida diversifikatsiya qilish imkonini beradi. Korxonalar o'z mahsulotlari va xizmatlarini turli sohaga yoki yangi bozor segmentlariga chiqarish orqali risklarni kamaytirishi va yangi mijozlar bazasini yaratishi mumkin.

- Ijtimoiy va ekotizim ijobiy ta'siri:

Foydali iqtisodiy ko'rsatkichlar orqali korxonalar ijtimoiy loyihalarga yoki ekologik tashabbuslarga sarmoya kiritishi mumkin. Bu ularning jamiyatdagi obro'sini oshirishga va yanada kengayishga imkon beradi.

- Muvofiqlik va moslashuvchanlik: Yangi imkoniyatlarni yaratishda mehnat va resurslarni samarali jalb qilish muhimdir. Yuqori iqtisodiy foyda korxonalariga o'z strategiyalarini tezda moslashtirishga imkon beradi, bu esa bozor talablariga javob berishga yordam beradi.

2. Investitsiyalarga ko'proq qiziqish: Yuqori iqtisodiy foyda investorlar uchun jozibadorlikni oshiradi, bu esa qo'shimcha kapital va resurslarni jalb qilishga yordam beradi. Bu, o'z navbatida, korxonani rivojlantirish va raqobatbardoshligini oshirishga olib keladi. Bu jarayon quyidagi jihatlar bilan tushuntirilishi mumkin:

Yuqori daromad kutilmalari: Investorlar yuqori iqtisodiy foydaga ega bo'lgan korxonalariga sarmoya kiritishga qiziqish bildiradilar, chunki bu ularga yuqori daromad olish imkonini beradi

Risklarni kamaytirish:

Yuqori foydali korxonalar sarmoya uchun xavf darajasini kamaytiradi. O'z foydasi bilan ishlab chiqilgan barqarorlik investorlar uchun muhimdir, chunki ular ko'proq ishonch hosil qiladilar.

Resurslar diversifikatsiyasi: Investorlar turli sohalarga sarmoya kiritib, o'z portfellarini diversifikatsiya qilishlarini xohlaydilar. Yuqori iqtisodiy foyda buni amalga oshirishga yordam beradi, chunki investorlar bir korxonadan ko'proq manfaat olishni kutishadi.

Tezkor innovatsiyalar: Investitsiyalar korxonalarda innovatsion tadqiqotlar va joriy etishlarga olib keladi. Bu jarayondagi resurslar va kapital qo'shilishi, o'z navbatida, yangi mahsulotlar yoki xizmatlar yaratishga imkon beradi.

Raqobatbardoshlikni oshirish: Qo'shimcha investitsiyalar korxonalariga ishlab chiqarish imkoniyatlarini kengaytirishga, xizmatlarni yaxshilashga va marketing strategiyalarini kuchaytirishga yordam beradi. Bu esa raqobatchilar bilan kurashishda qo'shimcha ustunlik yaratadi. Investorlarning qiziqishi yuqori iqtisodiy foyda bilan chuqur bog'liq bo'lib, bu korxonalarining rivojlanishiga va bozor imkoniyatlarini yanada kengaytirishiga xizmat qiladi. Buning natijasida, iqtisodiy o'sish va muvaffaqiyatli rivojlanish ta'minlanadi.

3. Rahbarlik qarorlari: Korxonaning yuqori iqtisodiy foydasi rahbarlarga strategik qarorlar qabul qilishda yordam beradi. Bu

ko'rsatkich, rejalashtirish jarayonida, investitsiyalarni istiqbolli sohalarga yo'naltirishda va resurslarni samarali taqsimlashda yordam beradi.

4. Marketing strategiyalarini rivojlantirish: Iqtisodiy foyda bozorni o'rganishda va marketing faoliyatini yanada samarali amalga oshirishda yordam beradi. Bu jarayon quyidagi jihatlardan iborat:

Mijozlarga qaratilgan strategiyalar: Yuqori iqtisodiy foyda bilan korxonalar, o'z mijozlarining ehtiyojlariga va xohishlariga e'tibor berishadi. Marketing tadqiqotlari yordamida mijozlar haqidagi ma'lumotlarni to'plash va tahlil qilish imkonini beradi, shunda ular o'z mahsulot va xizmatlarini shunday taklif qilishlari mumkin.

Raqobatchilar bilan solishtirish: Iqtisodiy foyda va marketing faoliyati orqali korxonalar raqobatchilarining kuchli va zaif tomonlarini tahlil qilish imkoniga ega bo'lishadi. Bu raqobat strategiyalarini ishlab chiqish va o'z zaxiralarini qanday yaxshilash kerakligini aniqlashda yordam beradi.

Yangi bozorlarni kashf etish: Mavjud resurslar va iqtisodiy foyda, korxonalariga yangi bozorga kirish imkoniyatlarini o'rganishga yordam beradi. Strategiyalarni rivojlantirishda, korxonalar yangi mijozlarni jalb qilish va yangi xizmatlarni yaratish imkoniyatlarini ko'rib chiqishadi.

Tovar va xizmatlarni innovatsiyalash: Marketing strategiyasini ishlab chiqish jarayonida, korxonalar yangi mahsulot yoki xizmatlarni taklif qilish maqsadida innovatsiyalarni joriy etishda yordam oladilar. Bu jarayon ularga bozorga tezda kirishga va raqobatda yutishga yordam beradi.

Maqsadli auditoriyani aniqlash: Iqtisodiy foyda tarkibidagi ma'lumotlar, kimlar korxonaning maqsadli auditoriyasi ekanligini aniqlashda muhim ahamiyatga ega. Bu esa marketing strategiyalarini aniqroq va samaraliroq ishlab chiqishga imkon beradi.

5. Xodimlarni motivatsiya qilish: Yana bir muhim jihati, yuqori iqtisodiy foyda xodimlarni motivatsiya qilish uchun qo'shimcha imkoniyatlarni taqdim etadi. Ishchilar o'z ishining samarali ekanligini ko'rishlari bilan, korxonaning umumiy maqsadlariga erishishda faol ishtirok etishga qiziqish bildirishadi.

6. Ijtimoiy va ekologik mas'uliyat: Iqtisodiy foyda, ijtimoiy mas'uliyatni hisobga olgan holda, korxonalarining ekologik va ijtimoiy masalalarga bo'lgan munosabatini belgilaydi. Ular o'z foydasini oshirish bilan birga, atrof-muhit va jamiyatga ijobiy ta'sir ko'rsatish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Iqtisodiy foyda, shuningdek, korxonaning raqobatbardoshligini oshirish, moliyaviy barqarorlikni ta'minlash va uzoq muddatli muvaffaqiyat strategiyalarini ishlab chiqishda juda muhimdir.

Iqtisodiy foyda, shuningdek, xarajatlarni kamaytirish va kamchiliklarni bartaraf etishda yordam beradi, bu esa korxonaning umumiy samaradorligini oshirishga olib keladi. Quyida iqtisodiy foydaning korxonalar uchun yanada muhim jihatlari keltirilgan:

1. Bozor raqobati: Iqtisodiy foyda ko'rsatkichlari bozor raqobatida katta rol o'ynaydi. Yuqori iqtisodiy foyda, raqobatchilar bilan solishtirganda, korxonaga kuchli pozitsiyada ekanligini bildiradi. Bu ko'pincha ko'proq mijozlar, qo'shimcha investitsiyalar va bozor maydonini kengaytirishga olib keladi.

2. Risklarni boshqarish: Iqtisodiy foyda, risklarni baholashda ham muhimdir. Korxonaga o'z faoliyatini mustahkamlash va turli xavflardan himoyalash uchun kerakli resurslarni ajratishi lozim. Musbat iqtisodiy foyda, korxonaga xavflarni boshqarish va kerakli investitsiyalarga yo'nalish berish imkoniyatini yaratadi.

3. Resurslar taqsimoti: Iqtisodiy foyda resurslarni qanday sarflashda va taqsimlashda muhim ahamiyatga ega. Ko'proq iqtisodiy foyda ishlab chiqaruvchi korxonalar, resurslarni izchil va samarali ravishda taqsimlaydi. Ular yangi loyihalar yoki mahsulotlar rivojlanishiga ko'proq e'tibor berishlari mumkin.

4. Uzoq muddatli strategiya: Iqtisodiy foyda, korxonalar uchun eng muhim uzoq muddatli maqsadlarning belgilanishida ham yordam beradi. Yozilgan foyda-reja ko'pincha tajriba, strategik investitsiyalar va innovatsiyalarni o'z ichiga oladi.

5. Ijtimoiy mas'uliyat: O'z iqtisodiy foydalari va ijtimoiy mas'uliyat o'rtasidagi muvozanatni topish, korxonalarining obro'sini oshirishga yordam beradi. Kun tartibida faoliyat yuritayotgan korxonalar ijtimoiy rivojlanish va atrof-muhitga bo'lgan ta'sirini hisobga olishlari zarur. O'z navbatida, iqtisodiy foyda, korxonaning

umumiy strategik rejalarini shakllantirishda, investitsiyalarni jalb qilishda va bozorni o'rganishda katta ahamiyatga ega. Shuningdek, bu ko'rsatkich korxonalarining uzoq muddatli muvaffaqiyati uchun asosiy omil hisoblanadi.

Xulosa:

Korxonalarining uzoq muddatli muvaffaqiyatiga erishishda iqtisodiy foyda va ijtimoiy mas'uliyat o'rtasidagi muvozanatni topish muhim ahamiyatga ega. Iqtisodiy foyda, korxonaning moliyaviy barqarorligini ta'minlash, investitsiyalarni jalb qilish, bozor raqobatida ustunlikka erishish va uzoq muddatli strategiyalarni amalga oshirish uchun asos bo'lsa, ijtimoiy mas'uliyat korxonaning jamiyat, atrof-muhit va o'z xodimlari oldidagi majburiyatlarini anglatadi. Bugungi kunda iste'molchilar va investorlar nafaqat korxonaning moliyaviy ko'rsatkichlariga, balki uning ijtimoiy va ekologik ta'siriga ham e'tibor qaratmoqdalar. Shunday ekan, korxonalar o'z faoliyatini ijtimoiy mas'uliyat prinsiplari asosida olib borishlari, ijtimoiy rivojlanish va atrof-muhitga bo'lgan ta'sirini hisobga olishlari zarur. Ijtimoiy mas'uliyatli korxonalar o'z obro'sini oshiradi, mijozlar va investorlarning ishonchini qozonadi, bu esa o'z navbatida iqtisodiy foydani ko'paytirishga yordam beradi. Iqtisodiy foyda, korxonalarining strategik rejalarini, investitsiyalarni jalb qilish va bozor tadqiqotlari kabi muhim masalalarda hal qiluvchi ahamiyatga ega. Ammo ijtimoiy mas'uliyat ham korxonaning uzoq muddatli barqarorligi uchun muhim ahamiyatga ega. Korxonalar o'z iqtisodiy foydalariga erishish bilan birga, ijtimoiy mas'uliyat prinsiplariga amal qilishlari kerak. Bu esa nafaqat korxonaning, balki jamiyatning ham o'sishi va rivojlanishiga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar: "Iqtisodiy statistika" va "Makroiqtisodiy statistika" darsliklari, "Matematik iqtisodiyot" darsliklari, Oliy ta'lim iqtisodiyot fani, "Xalqaro iqtisodiyot" fani, "Moliya" va "Pul-kredit siyosati" darsliklari, "Ekonometrika" va "Statistika" darsliklari, Internet axborot resurslaridan foydalanildi.